

Natuurrapport Vlaanderen 1999

Deze zomer verscheen een eerste globaal rapport over de toestand van de natuur in Vlaanderen (Kuijken, 1999). Geregelde rapportering over die toestand werd toevertrouwd aan het Instituut voor Natuurbehoud en is een gevolg van het nieuwe Natuurbehoudsdecreet uit 1997. Naast analyses van de feitelijke toestand en voorspellingen van te verwachten ontwikkelingen dient in de rapporten ook telkens het voorbije natuurbehoudsbeleid geëvalueerd te worden. In het voorliggende rapport komen vooral het eerste en laatste facet aan bod.

Leo Vanhecke

In een eerste deel worden de toestand en de evolutie van biotopen en van flora- en fauna-elementen besproken. Vroegere en actuele verspreidingsgegevens, zeldzaamheidscategorieën en Rode-Lijstsoorten zijn hierbij essentieel (in bijlagen worden trouwens tien Vlaamse Rode Lijsten verstrekt: zoogdieren, broedvogels, amfibieën en reptielen, vissen en rondbeksoorten, slankpootvliegen, dagvlinders, zandloopkevers en loopkevers, libellen, spinnen en hogere planten). Aandacht is er ook voor de zgn. biodiversiteits "hot-spots", met name het situeren van de zones die voor diverse dier- en plantengroepen (het) hoog(st) scoren. Belangrijk is dat bij dergelijke kwantitatieve evaluaties ook rekening is gehouden met de verschillende ecoregio's. Voor de analyse op het niveau van de biotopen kon gewerkt worden met de gegevens van de Biologische Waarderingskaart (BWK), een gebiedsdekkende kartering op schaal 1:25.000 uit de periode 1978-1996.

Een summiere en vrij willekeurige greep uit de resultaten van de analyses leert bijv. dat heiden en vennen tot de zeer zeldzame biotopen in Vlaanderen teruggevalen zijn en dat meer dan de helft ervan tijdens het laatste decennium door tekort aan beheer zou verdwenen zijn (fig. 1).

Het percentage waterlopen met en een goede waterkwaliteit en waardevolle structuurkenmerken is over alle types heen zeer gering. Bij de zoogdieren, reptielen & amfibieën en spinnen behoort ongeveer de helft van de soorten tot de Rode Lijsten. Bij de broedvogels en mossen is dit een kwart. Anderzijds is in het laatste decennium het aantal overwinterende watervogels meer dan verdubbeld, waarbij onder meer de verbeterde kwaliteit van het oppervlaktewater verantwoordelijk gesteld wordt. Deze verbetering heeft er ook toe geleid dat het visbestand spectaculair is toegenomen. Vooral door verdere verdroging en ruilverkavelingen is echter ook het aantal beken zonder visleven nog aanzienlijk toegenomen.

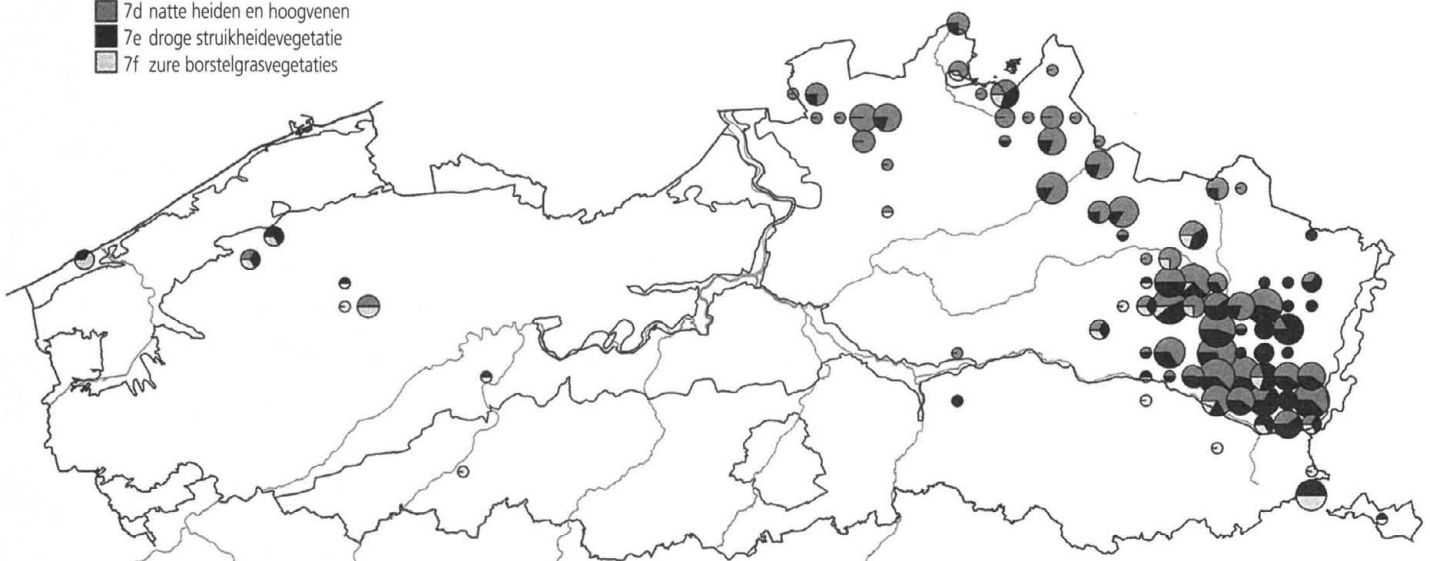
Het tweede luik van het rapport is gewijd aan een screening van het gevoerde natuurbeleid, waarbij gesteld wordt dat het nog te vroeg is om rekening te houden met de effecten van de recente beleidswijziging (via het Decreet Natuurbehoud en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen). De internationale status van de natuurgebieden in Vlaanderen wordt doorgelicht door na te gaan in hoeverre wetgevingen en (internationale) afspraken in verband met de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn (fig. 2), de Ramsar-Conventionie, de Conventie van Bern, de Bonn-Conventionie en de Biodiversiteitsconventie gerespecteerd en uitgevoerd worden. Hoewel de nodige gebieden

Fig. 1. Aantal Rode-Lijstsoorten planten van heiden, vennen en hoogvenen per IFBL-uurhok na 1972.

Heiden en vennen

- 7d natte heiden en hoogvenen
- 7e droge struikheidevegetatie
- 7f zure borstelgrasvegetaties

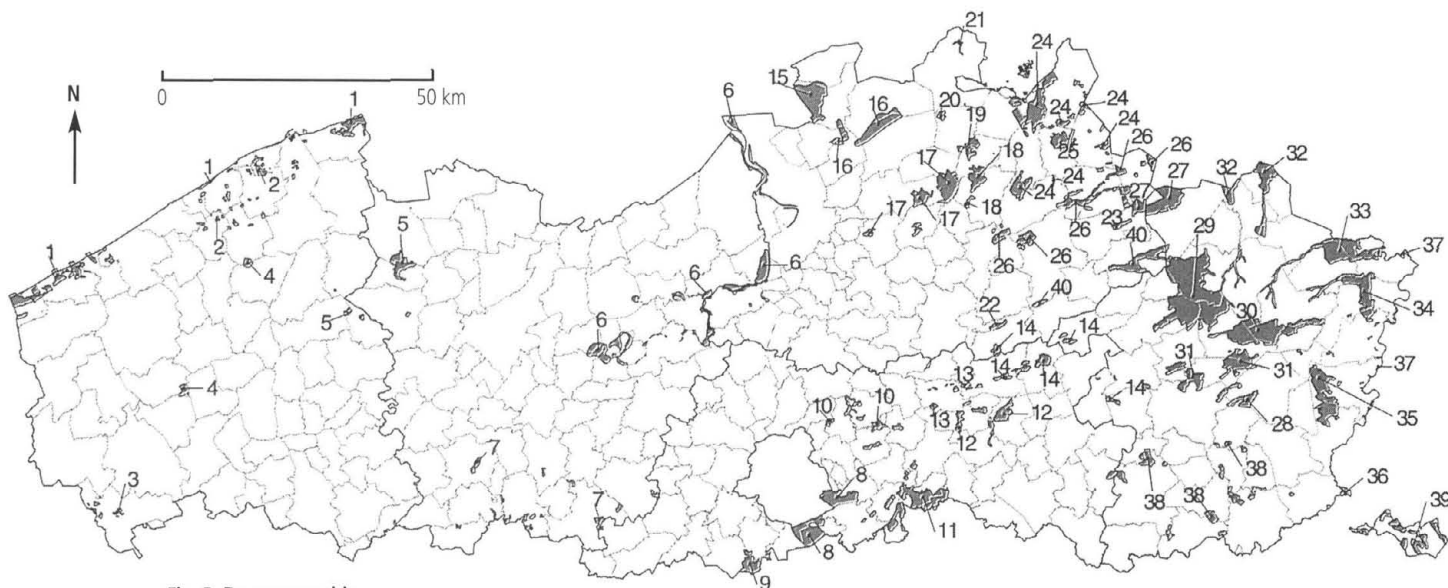

Fig. 2. De aangemelde Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen. (De nummers verwijzen naar de gebieden, genoemd in tabel 16.5 op p.102 van het Natuurrapport.)

administratief afgebakend werden, zorgen versnippering, gebrekkige soort- en habitatbescherming en onvoldoende planologische verbeelding voor het niet inlossen van de verwachtingen.

De rol en de effecten van het Duinendecreet en de Gewestplannen (fig. 3) worden nauwkeurig becommentarieerd. Wat deze laatste betreft wordt onder meer besloten dat groene gewestplanbestemmingen weliswaar hebben bijgedragen tot het behoud van natuurgebieden, maar dat vaak de achteruitgang van de natuurkwaliteit onvoldoende kon verhinderd worden. Voor de verwerving van natuurgebieden zijn door het Vlaamse Gewest en private terreinbeheerders grote inspanningen gedaan tijdens het voorbije decennium, maar niettemin ligt het totale areaal natuurreservaat (1,1 % van het grondgebied) internationaal nog steeds laag (ter vergelijking: Europa gemiddeld 3,3%; Nederland 6,9%).

Het Natuurrapport 1999 richt zich in de eerste plaats op beleidsinstanties en administraties, maar allen die op een of andere manier geïnteresseerd in of/en begaan zijn met natuur in Vlaanderen zullen er een niet te missen schat aan informatie in vinden. Misschien te weinig nog wordt

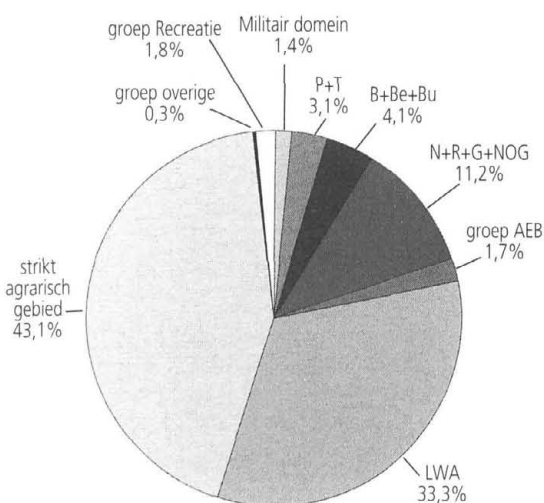

Fig. 3. Beschermingsstatuut van de open ruimte (d.w.z. buitengebied, dus excl. woon-, industrie- en verkeersinfrastructuur) in Vlaanderen volgens de gewestplannen op 1-1-1998 (proportioneel weergegeven).

- P Parkgebied;
- T Buffergebied
- B Bosgebied;
- Be Bosgebied met ecologisch belang;
- Bu Bosuitbreidingsgebied
- N Natuurgebied;
- R Natuurgebied met wetenschappelijke waarde;
- G Groengebied;
- NOG Natuurontwikkelingsgebied
- AEB Agrarisch gebied met ecologisch belang
- LWA Landschappelijk waardevol agrarisch gebied

ingegaan op oorzaken en gevolgen, maar vaak ook zijn dergelijke relaties te complex om nu al op een gefundeerde manier geduid te worden. Reflectie over wat was is ongetwijfeld noodzakelijk en nuttig, maar de toestand van de natuur is een dynamisch gegeven gekenmerkt door allerlei, soms tegengestelde processen en tendensen. Het zou daarom goed zijn dat in volgende rapporten, naast de vanzelfsprekende aandacht voor achteruitgang, verarming en bedreiging, ook de problematiek van de nieuw verworven en zich uitbreidende soorten en habitats wat meer specifiek aan bod zouden komen.

Dr. L. Vanhecke
Nationale Plantentuin van België
Domein Bouchout
B-1860 Meise
E-mail: Leo.Vanhecke@BR.fgov.be

Gegevens Natuurrapport Vlaanderen 1999

Kuijken, E. (red.), 1999. Natuurrapport 1999; Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 6, Brussel. 214 p. tekst, 33 p. bijlagen, met name de Rode-Lijstsoorten voor zoogdieren, broedvogels, amfibieën en reptielen, vissen en rondbeksoorten, slankpootvliegen, dagvlinders, zandloopkevers en loopkevers, libellen, spinnen en hogere planten en een specifieke bijlage in veelkleurendruk met een 15-tal kaarten over de verspreiding van diverse biotootypes in Vlaanderen (A3-formaat). Figuren bij deze bijdrage zijn afkomstig uit het rapport.

Het rapport kost 300 Bfr en kan besteld worden bij het Instituut voor Natuurbehoud, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel met faxbericht (+02 558 18 05) of email (natuurrapport@instnat.be). Het volledige rapport is ook raadpleegbaar op het adres <http://www.instnat.be/natuurrapport>